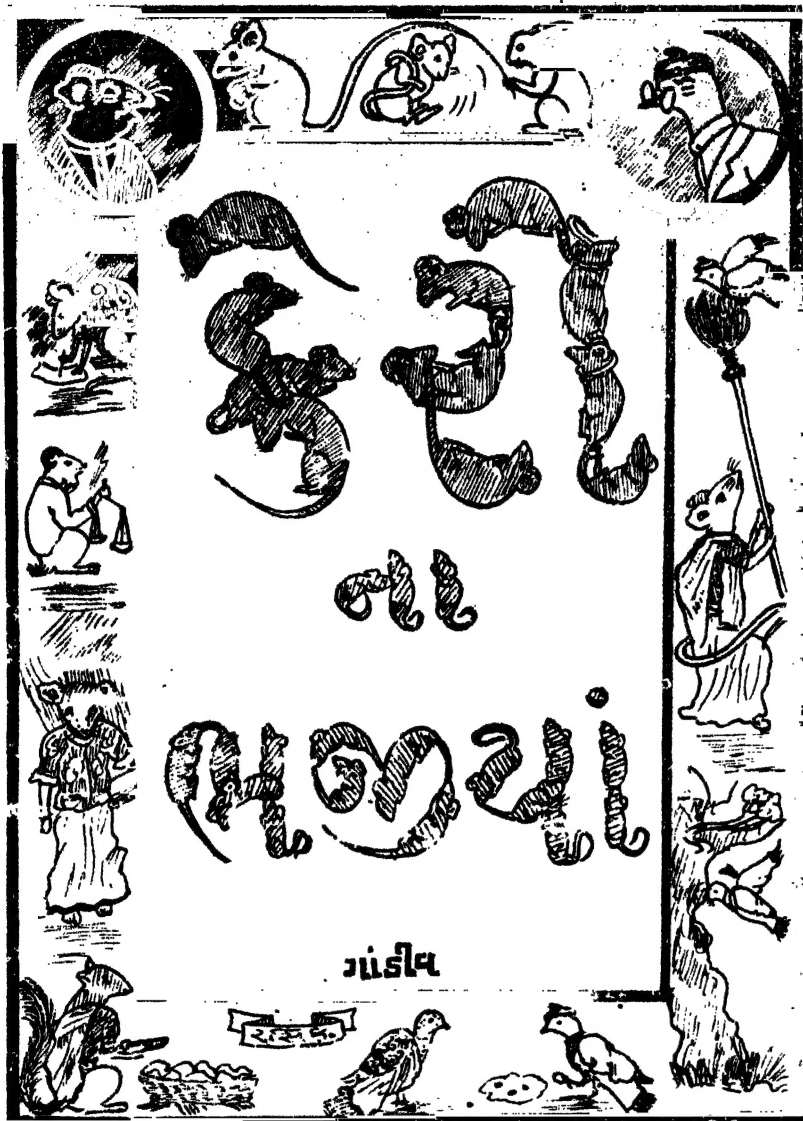

કેળિયા

૦૪૧૭૦

મોતીના દાણા

(પુષ્પ: ૧૭ મું.)

નું

એક ચિત્ર

પોપટ મરી ગયો ! નીલમ અને માણેક, લીલુ ને નીલુ,
મણિનો કનુ, ચાલાકની ચાલાકી, ચાંદરીયો કુનો, બીખો
ભિખારી, વગેરે અત્યંત રસભરી ગૃહજીવનની બાળવાતોનો
સંગ્રહ કિંમત આના પાંચ.. ટપાલ ખર્ચ એક આનો.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૨૭૦ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ કેશનાં ભગવાં

વિષય ૨ : ૩

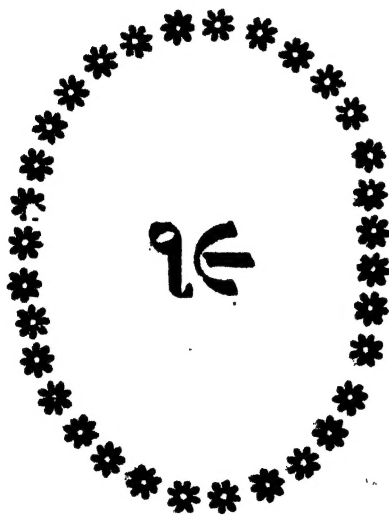
માંડીવ આલોવાનમાલા

પુષ્પ : : જ્યોત્સ્નામંડુ

કેરીનાં લજ્યાં

લેખક

ધર્મરાજ વીમાવાળા

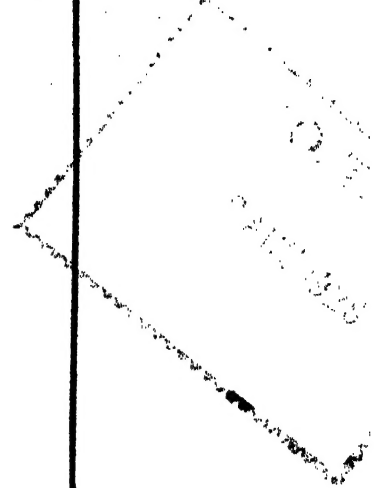
પ્રગટકર્તા

માંડીવ સાહિત્ય મંદિર

૧૮૦-કેળાંપીઠ

સુરત

|||||

વિ. નં. _____ ૨

_____ પ્રસંગે

લેટ

163

|||||

બાળકો હંમેશ કાંઈ જુદીજ દુનિયામાં વિહાર કરે છે. એમનાં સપનાં એમની કલ્પનાઓ, એમની આકાંક્ષાઓ કંઈ જુદીજ કંઈ નવીજ હોય છે. બાળકની દુનિયા એટલે નિઃસર્જની દુનિયા. નિઃસર્જનાથી ફરક વસ્તુ ને એ કાંઈ અવનવાજ બાવથી પેંચે છે. ટીંગલાઠીંગલીનાં લગન કરતી વેળા કે ઠંડર, વાધ, બકરી કાંઈપણ પ્રાણીના રમકડાં સાથે રમતી વેળા આ વસ્તુઓ નિર્જીવ છે એવો ખ્યાલ એને નથી હોતો. એને તો સર્વ કાંઈ પોતાના જેવુંજ ચેતનમય, સજીવ લાગે છે. વડકવડને મળેલી પેલી બાલાએ એને નહોતું ક્યું કે “અમે સાત બાંકુ છીએ.”? એ સાત બાંકુમાંના એક બે સ્મરણમાં સૂતેલાં, એક બે રત્નાકરના જળરાશિએ પોતાનામાં સમાવી દીધેલાં—એમ છતાં એને મન તો સર્વ જીવંતજ હતું.....

એવાં બાળકોને ચરણે આ કલ્પનાસૃષ્ટિની એક વાત મૂકતાં આનંદ થાય છે. નાનાં પ્રાણીઓમાં ઠંડર પોતાની ચપળતા ને રમુજ ધાટધટ-મથી બાળકને ખાસ આકર્ષે છે. એ ઠંડરડાં બકરા સસલાં કુતરાં સૌની એક દુનિયા કલ્પીને આ વાત લખેલી છે. એની ઘણી ખૂબી એના ચિત્રોમાં પણ છે.

આ ચિત્રો માટે સુરતના એક ઉમતા ચિત્રકાર બાઈ રસિકનું ઝણ સ્વીકારવું પડે. એમની કલા ખીલતી આવે છે અને દિન પ્રતિદિન તેમાં સ્પષ્ટ વિકાસ થતો જણાય છે. જે પ્રેમ અને લાગણીથી તેઓ ગંડીવ માટે કામ કરે છે, તે વર્ણવ્યાં બધાં તેમ નથી. એક દિવસે આખું ગુજરાત એમની કદર કરશે એવી પૂરી શક્યા છે.

ન. વી. ✓

કેરીનાં ભજ્યાં

૧ ડાહી ઠીકરી

ગમુ કરીને એક હંદરડી હતી. તે બહુ ડાહી અને હોંશીઆર હતી. રોજ પાટી-ખડીઓ લઈને નિશાળે ભણવા જાય. ત્યાં માસ્તર સાહેબની પાસે બેસીને ધ્યાન દઈને ભણે. સાંજે ઘેર આવે. પછી માખાપની સેવાચાકરી કરે.

તેનાં માખાપ ઘરડાં થયાં હતાં. તખી-યત ખરાખર રહે નહિ તેથી તેમનાથી બહાર જવાય અવાય નહિ. એટલે બજરથી કંઈ લાવવું કરવું હોય તો ગમુજ જતી. વળી તે પોતાની બાને રાંધવામાં તથા

ઘરનાં બીજાં કામો કરવામાં મદદ કરતી. નાનકડી ગમુ એના માખાપને ઘણી વહાલી હતી. જે કોઈ કામ કરે, તે તો વહાણુ લાગેજ ને ?

૨ વરસગાંઠનો દહાડો

રોજ રાંધવાની વખત થાય એટલે ગમુનાં માખાપ એને બજરમાં શાકભાજી લેવા મોકલે. એક દિવસ ગમુની વરસગાંઠ હતી. તે દહાડે ઘરમાં સારી સારી રસોઈ કરવાની હતી. શાકભાજી પણ બેચાર જતનાં બનાવવાનાં હતાં; ને વળી ભજ્યાં બનાવવા માટે કેળાં, રતાણુ વગેરે

પણ લાવવાનાં હતાં. રાત્રતાં કરવાને કા-
કડી, કોપરું, દરાખ અને કચુંબર માટે
કમરખ, જમરૂખ વગેરે પણ લાવવાનાં
હતાં.

ગમુ તે દિવસે સવારના પહોરમાં
વહેલી ઉઠી. ન્હાઈ ઘોઘને માખાપને પગે
લાગી. પછી તેની ખાએ કહ્યું કે ખૂંદન,
આજે તારી વરસગાંઠ છે તેથી આપણે
સારી સારી રસોઈ કરવાની છે. બોલ આ-
જે શું બનાવીશું ?

ગમુ કહે-શિખંડ, પુરી ને ભજ્યાં.

ખા કહે કે ખહુ

સારું.

ગમુ કહે-ખા,
ભજ્યાંમાં આપણે
થોડાંક કેરીનાં ભજ-
યાં પણ બનાવીશું ?
હમણાં બજારમાં
આકુસની કેરી ખહુ
સારી મળે છે.

એની ખા કહે-
ત્યારે તું થોડા પૈ-
સાની કેરીઓ પણ
લેતી આવજે. અને
બીજી બધી ચીજો

લાવવાની છે તેને માટે બજારમાં જતાં
પહેલાં તું એક ટીપ કરી લે.

ગમુ કહે-વારૂ ખા.

૩ ખરીદવાની ચીજો

એમ કહીને કાગળ પેન્સીલ લઈને
તે ટીપ કરવા બેઠી. એની ખા બજારમાં-
થી લાવવાની બધી ચીજોનાં નામ લ-
ખાવતી ગઈ તે પ્રમાણે એ લખતી ગઈ.
કાકડી, કોખીજ, કમરખ, કોપરું વગેરે.
વળી ઘરમાં કેટલાક મસાલા પણ ખલાસ

થઈ ગયા હતા;
તેથી ગાંધીની દુ-
કાનેથી હળધર,
રાઈ, સંચોરો વગેરે
પણ લાવવાનાં હતાં.
ગમુએ તે બધાંનાં
નામો ચોક્કસ લખી
લીધાં. ને દરેક
ચીજ કેટલા પૈસાની
લાવવી તે પણ
લખ્યું.

ત્યારે બધી ચી-
જોનાં નામ લખાઈ
રહ્યાં ને મોટી ટીપ

કેરીનાં ભણ્યાં]

તેયાર થઇ, ત્યારે ગમુ તે બેઠનિ
ઘાલી-પણુ બા, હું એકલી તે આ બધી
ચીજે કેવી રીતે લાવીશ ?

ત્યારે એની બાએ કહ્યું કે ખડેન,
તારાથી આ બધું નહિ લવાય તો
સાથે ચુંચુંકાકાના મીઠુને તેડતી જજો.
તે તને ચીજે લેવા લાગશે. અને વળી
જરૂર પડે તો એકાદ મજૂર કરી લેજો.

૪ બજારમાં ચાલ્યાં

વારૂ બા, એમ કહીને ગમુ તો ચાલી

નીકળી. સાથે તેણે પૈસાની કાથળી ને
એક ટોપલી પણ લઇ લીધી. તે ચુંચુંકા-
કાના ઘર તરફ જવા લાગી. એટલામાં
એને કાંઈક સાંભરી આવ્યું. તેથી તે
પાછી ફરી. ઘર આવીને બાને કહેવા
લાગી કે બા, હું મીઠુભાઈને સાથે તો
લઈ જઈ, પણ આજે મારી વરસ-
ગાંઠને દહાડે આપણે ત્યાં એને જમવાનું
નહિ કહેવું બેઠ્યે ?

ત્યારે બાએ કહ્યું કે-હા. બેટા, એ તો
હું વિસરીજ ગઈ. સારું થયું કે તેં

યાદ કરાવ્યું. તું ચુંચુંકાકાને ઘેર નોં-
તરું દેજે ને મીઠુને તારી સાથેજ જન્મ-
વાને તેડી લાવજે.

વાર-એમ કહીને ગમુ બહાર ની-
કળી. ચુંચુંકાકાને ઘેર જઈને બારણું
ઠાક્યું. તેવેળા ચુંચુંકાકા ઘરમાં ન હતા.
પણ ટીલી કાકી હતાં. તેમણે અંદરથી
પૂછ્યું કે કોણ છે રે ?

ગમુ કહે કે એ તો હું છું.

ટીલી કાકી બારીએ આવ્યાં. ગમુને
જોઈ એટલે મોંમાં મલકાવીને કહ્યું કે
આવ બહેન. એમ કહીને તેમણે નીચે
આવીને બારણું ઉઘાડ્યું.

૫ મીઠુભાઈને નોંતરું.

ગમુએ અંદર જઈને પૂછ્યું કે મી-
ઠુભાઈ ક્યાં છે ? ત્યારે કાકીએ જવાબ
દીધો કે એ તો એના બાપની સાથે સ-
વારના પહોરમાં ખેતરોમાં ફરવા ગયો છે.

હવે મીઠુના બાપા મોટા જમીનદાર
હતા. તેમની પાસે મોટાં મોટાં ખેતરો
હતાં. તે ખેતરને નોકરો રાખીને ખેડાવતા.
રોજ સવારે પાધડી લુગડાં પહેરીને ખે-
તરોની તપાસ કરવા જતા. કોઈ કોઈ
વાર તે મીઠુને પણ સાથે લઈ જતા. તે

કહેતા કે સવારે ખેતરોમાં ફરવાથી ત-
બીયત સારી રહે છે.

પછી ટીલી કાકીએ ગમુને પૂછ્યું કે
કેમ, તારે મીઠુનું શું કામ છે ?

ગમુએ જવાબ દીધો કે કાકી, મારે
એને બજારમાં સાથે લઈ જવો છે. આજે
મારી વરસગાંઠ છેને ? તેથી મારી બાએ
મીઠુભાઈને અમારે ત્યાં જન્મવા તેડ્યો છે.

એમ કહીને ગમુએ નોંતરું દીધું. અને
મીઠુ આવે કે તરત પોતાને ઘેર મોક-
લવાનું કહીને તે ચાલી નીકળી. તે મ-
નમાં વિમાસણ કરવા લાગો કે-અરે, હવે
હું એકલી તે આટલી બધી વસ્તુઓ કેમ
કરીને લઈ શકીશ ?

૬ ખીસકોલી મજૂરણ.

આમ વિચાર કરતી કરતી તે બજાર
પાસે આવી પહોંચી. ત્યાં રસ્તાની એક
બાજુ પર તેણે એક ખીસકોલી મજૂરણ
ને જોઈ લીધું. તે ગમુની ઓળખીતી
હતી. પોતાનો મોટો ટોપલો ભોંય પર
મૂકીને તે નિરાંતે પાન ખાતી હતી અને
રસ્તે જતા આવતા લોકોમાંથી કોઈ પો-
તાને મજૂરીએ બોલાવે તેની વાટ જોતી
હતી. ગમુએ તેને પૂછ્યું કે કેમ અલી,

મળુરીએ આવે છે ?

ખીસકોલી બાઈકહે—હા રે પહેન. હું તો તારીજ વાટ જોતી હતી. એમ કહેતી તે ચપચપ પાનની ચમચી બાંધી દધને ટોપલો લધને ઉઠી. તે વખતે એક સસલાભાઈ કોટપાટલૂન પહેરીને ફરવા જવાને તૈયાર થઈ પોતાની બારીમાં ઉભા હતા.

૭ બકરાભાઈની દુકાને.

ગમુ તેને લધને પહેલાં ગાંધીની દુકાને ગઈ. ગાંધી એક બકરાભાઈ હતા. તે જ્યારે નાના હતા ત્યારે એક મદારીના ખેલમાં જતા હતા ને નાની સરખી ડુગ-

ડુગી પર ચારે પગે ઉભા રહેવાનો ખેલ કરતા હતા. મોટા થયા પછી તેમણે ગાંધીની દુકાન માંડી; ને એક સસલાને પાંચ રૂપિયાના પગારે નોકરીએ રાખ્યો. પોતે ગાદી તકીએ બેસે અને સસલાભાઈ જે જે ચીજો લાવી આપે તે ત્રાજવા વતી ધરાકને બરાબર તોળી આપે. ત્રાજવાની દાંડી બરાબર દેખાય તે માટે તેમણે મુંબાઈથી પત્થરના ચશ્મા મંગાવીને પહેરવા માંજ્યા હતા. આથી તેમની દુકાને

સારી ધરાણી ચાલતી હતી.

ગમુ હંમેશાં બકરાબાઈને ત્યાંથીજ ગાંધીયાણું ખરીદતી. કોપરું, હળધ, મરચાં, દરખ વગેરે વેચાતાં લઘને પડીકાં બંધાવી તેણે ખીસકોલીના ટોપલામાં નંખાવ્યાં. પછી શાકભાજીવાળાને ત્યાંથી કાકડી, કાબીજ દુધી વગેરે લીધાં. રાયતાં માટે કેળાં ને ભજ્યાં માટે કેરીઓ પણ લીધી. કચુંબર માટે કમરખ ને જમરખ પણ લીધાં. એટલામાં તો ખીસકોલીબાઈનો આખો ટોપલો ભરાઈ ગયો. તે તેનાથી એકલે હાથે માથે ચઢાવાય નહિ. અને હજુ તો બીજી કેટલીક વસ્તુઓ લેવાની બાકી હતી. હવે કેમ કરવું ?

૮ મીઠુભાઈ મળી ગયા.

પણ એટલામાં સારે નસીબે મીઠુભાઈ બજારમાં આવતા દેખાયા. તે પોતાના બાપની આંગળી ઝાલીને આવતા હતા. રસ્તામાં બીડ પણી

ને મોટરોની દોડાદોડ ચાલે. એક કુતર-ભાઈ સિપાઈ તરીકે ઉભા રહીને બધી મોટરને રીતસર ચલાવવાનો હુકમ કરતા હતા. તો પણ કદાચ છુંદાઈ જવાય તો છ મહિનાનો ખાટલો થાય એવી ખડી-કથી મીઠુભાઈબાપની આંગળી પકડીને ચાલતા હતા.

ચુંચુંકાકાને બેતાંજ ગમુએ કહ્યું કે કાકા, હું તો હમણાંજ તમારે ઘેર જઈ આવી.

ચુંચુંકાકાએ પૂછ્યું કે કેમ ?

ગમુએ જવાબ દીધો—આજે મારી વરસગાંઠ છે; તેથી મારે ઘેર આજે સારી સારી રસોઈ કરવાની છે. અને મીઠુભાઈને મારે ઘેર જમવાનું છે. તેનું નોંતરું દેવા હું તમારે ઘેર ગઈ હતી પણ તમે તો મળ્યાજ નહિ. પણ હવે મીઠુભાઈને તમે મારી સાથે મોકલો.

એ સાંભળીને મીઠુ તો રાજ રાજ થઈ ગયા. તે બા-

પની આંગળી ઝાલીને કુદવા લાગ્યા. તે ઘાલ્યો કે હા. બાપા, મને ગમુ પહેનની સાથે મોકલો. આજે હું એને ઘેર જમીશ.

મીઠુની મરજી જોઈને ચુંચુંકાકાએ તેને ગમુને ત્યાં જવાની રજા આપી. તેમણે ખીસકોલીબાઈને માથે ટોપલો ચઢાવી આપ્યો; ને પછી પોતે પોતાના ઘરને રસ્તે પંજ્યા. ગમુએ પણ મીઠુની સાથે મળીને કેટલીક વસ્તુઓ ખરીદ કરી. પછી રસ્તે ગમ્મત કરતાં કરતાં બંને ઘેર જવા લાગ્યાં.

૬ કાણીઓ કબુતર.

થોડેક દૂર ગયાં એટલે એક કબુતરનું ઘર આવ્યું. તે કબુતર કાણો હતો. મીઠુબાઈને તેની સાથે દોસ્તી હતી. તેથી તેણે ગમુને કહ્યું કે પહેન, જરા ઉભી રહે તો. હું કાણીઆ કાકાને મળી લઉં.

ગમુએ પૂછ્યું કે એ વળી કાણ છે? મીઠુએ જવાબ આપ્યો કે એ તો મારો દોસ્તાર છે. પછી એક આંખ મીચીને કહ્યું કે એક આંખે આમ છે.

આથી ગમુને કાણીઆકાકા કેવા છે તે જોવાનું મન થયું. તેથી ખીસકોલીબાઈને થોડી વાર ઉભી રહેવાનું કહીને પોતે મીઠુબાઈની સાથે કબુતરના ઘરમાં જવા લાગી. એટલે ખીસકોલી બાલી કે લે પહેન, મારે માથે તો આટલો બધો ભાર છે, ને તું તો મને ઉભી રાખીને રસ્તામાં કોઈના ઘરમાં ચાલી. તે હું ક્યાં સુધી

અહીં ઉભી રહું?

એવું સાંભળીને ગમુએ કહ્યું કે ઉભી રહે, પહેન, હું તને ટોપલો ઉતરાવું છું.

એમ કહીને તેણે મીઠુની સાથે મળીને ટોપલો ઉતરાવ્યો. એટલે ખીસકોલીબાઈ પાછાં ચમચી છોડીને પાન

ખાવા બેઠાં. તે પાનનાં બહુ શોખીન હતાં.

ખીજ તરફ ગમુ ને મીઠુ કાણીઆ કાકાના ઘરમાં ગયાં. તે વખતે કબુતર અને તેની વહુ કબુતરી ઘરના દિવાન-ખાનામાં લખોટે રમતાં હતાં. વચમાં એક આંચ પાડી હતી; ને કાણીઆ કાકા એક લખોટાને પગ વડે ટક્કર મારીને આંચમાં નાંખતા હતા. તેજ વખતે આ બે જણાં ત્યાં જઈ ચઢ્યાં.

મીઠુ ને ગમુને અચાનક આવી પહોંચેલાં જોઈને પેલાંઓ શરમાઈ ગયાં. તેમણે લખોટા એક કબાટની તળે ગબડાવી દીધા; ને પછી મીઠુને પૂછ્યું કે કેમ મીઠુભાઈ, મંઝામાં છે ને?

મીઠુએ કહ્યું કે હા.

કબુતર કહે—આ સાથે આવી છે તે કોણ છે વળી?

મીઠુ કહે—એ તો મારી પિત્રાઈ બહેન છે. આજે એની વરસગાંઠ છે તેથી હું એને ઘેર જમવા જઈ છું. આજે એને ઘેર સારી સારી રસોઈ થવાની છે; ને કેરીનાં ભજ્યાં પણ થવાનાં છે.

૧૦. ભજ્યાંનો શોખ

હવે વાત એમ હતી કે આ કાણીઆ કબુતરને અને તેની વહુ કબુતરી કાકીને

ભજ્યાં ખાવાનો બહુજ શોખ. તેમાં પણ કેરીનાં ભજ્યાંનું નામ સાંભળે એટલે તો એનાથી રહેવાયજ નહિ. પોતે તો ગરીબ રહ્યાં એટલે કાંઈ રોજ ભજ્યાં રાંધીને ખવાય નહિ. તેથી ખીજ લોકોને ત્યાં ભજ્યાં કર્યા હોય તેની ખબર પડે કે છાનામાનાં તેની ખારીએથી ઘરમાં ધુસી જાય અને પેલા માણસોને ખબર પડે નહિ એવી રીતે ભંડારિયામાંથી ભજ્યાં ચોરીને ખાય. એવી તેમને ખરાબ ટેવ હતી.

મીઠુની વાત સાંભળીને કાણીઆ કબુતરના અને તેની વહુના મોંમાંથી પાણી છૂટવા લાગ્યું. કાણીઆએ મીઠુને કહ્યું કે મને તારી સાથે ભજ્યાં ખાવા લઈ જ.

એટલે તેની કબુતરી બોલી કે તમે એકલા શાના જાઓ? હું પણ સાથે આવવાની.

૧૧. દાઢ સળકી

આ પ્રમાણે તેઓ વગર નોંતરે જમવા જવાને તૈયાર થઈ ગયાં. પણ મીઠુએ કહ્યું કે મારાથી તમને પારકે ઘેર જમવા તેડી જવાય નહિ. મારે પોતાને ઘેર હોત તો જુદી વાત હતી.

ત્યારે પેલાં કબુતરાંઓએ ગમુને કહ્યું

કે અમને તારે ઘેર ભજ્યાં ખાવા તેડી જ.

એ સાંભળીને ગમુ તો ગભરાઈ.
એનાથી બાને પૂછ્યા વગર કોઈ અજાણ્યા
માણસને નોંતરું કેમ દેવાય ? કદાચ દે, ને
ખાવાનું ખુટી પડે તો કેવી ફજેતી થાય !
એવો વિચાર કરીને તેણે કહ્યું કે મારી
બાને પૂછીને હું તમને નોંતરું દઈ જઈશ.

ત્યારે કબુતરી કાકીએ પૂછ્યું કે તારી
બા ના કહેશે તો ?

તો હું નહિ આવું વળી—એમ
ગમુએ જવાબ દીધો.

તે સાંભળીને કબુતર બોલ્યો—ત્યારે
શું હું ભજ્યાં ખાધા વગર રહી જઈ ?
ને તે પણ વળી કેરીનાં ભજ્યાં !

કબુતરી પણ બોલી કે જો, મોટી
માને પૂછવાવાળી આવી છે તે ! અમને
નહિ જાણખતી હોય, જાણે !

એમ કહી કબુતરે અને કબુતરીએ
એક બીજાની સામે જોઈને આંખમીચાં-
મણાં કર્યાં, અને કંઈક છાની છાની સંતલસ
કરી. તે જોઈને ગમુને અને મીઠુને બહુ
માઠું લાગ્યું. તેઓ બીજી વધારે વાત કરવા
ઉભા રહ્યાં નહિ ને તરતજ સાહેબસલામ
કરીને ઘર બહાર નીકળી પડ્યાં.

૧૨. ઘેર આવી પહોંચ્યાં

બહાર ખીસકોલીખાઈ રસ્તાની
એક બાજુએ બેસીને પાન ચાવતાં હતાં.
તે ગમુને જોઈને તરતજ બોલી ઉઠ્યાં
લે બેન, તું તે મને કેટલીક બધી ખાટી
કરે છે. તારી બે સવાકાની મજુરીમાં
મારો કેટલો બધો વખત ગયો !

ગમુએ કાંઈ જવાબ આપ્યો નહિ.
પણ મીઠુની સાથે મળી મજુરશુના
માથા પર ટોપલો ચઢાવ્યો અને સૌ
ઘરને રસ્તે પડ્યાં.

ઘેર આવીને ગમુએ ટોપલો ઉતારાવી
મજુરશુને મજુરી આપી વિદાય કરી.
તેની બાએ બધી વસ્તુઓ જોઈ; ને સારી
આણેલી હતી તેથી રાજ થઈ. પછી મા
દીકરી રાંધવા બેઠાં અને મીઠુ ગમુના
બાપાની સાથે વાતે વળ્યો.

જ્યારે બધી રસોઈ તૈયાર થઈ ત્યારે
ગમુએ પાટલા ગોઠવ્યા. મીઠુ અને બાપા-
એ અખોટિયાં પહેર્યાં અને હાથપગ
ઘોઈ સૌ જમવા બેઠાં. ગમુની બા તેમને
પીરસવા લાગી. તે ભજ્યાં તળતી જાય
અને સાથે પીરસતી પણ જાય. ઉનાં ઉનાં
ભજ્યાં ખાવાની સૌને ઘણી મઝા પડી.

૧૩. ઘોડાનાં કબૂતર

હવે એલું બન્યું કે બજામાં તળવા માટે જે કેરીઓ આણેલી હતી તેમાંથી એક વધી હતી. તે ગમુની બાએ ચૂલા પરની અમરાઇ પર મૂકી હતી. જ્યારે બધાં ખાતાં હતાં ત્યારે ઘરની એક બારીમાંથી બે કબુતર ઉડતાં ઉડતાં આવી પહોંચ્યા; ને એક કબાટના મથાળા પર બેઠાં.

તેમને જોઈને મીઠું અને ગમુ તરતજ આજખી ગયાં કે આ કબુતર તો આપણે ત્યાં બજામાં ખાવા આવ્યાં છે.

ત્યારે ગમુની બાએ કહ્યું કે—
ઓહો! કબુતરાંને તે વળી બજામાં ખાવાનો શોખ કેવો?

પેલું કાણીયું કબુતર તો કબાટના મથાળા પર બેસીને બોલવા લાગ્યું કે આજે ગમુ બહેનની વરસગાંઠ છે. આજે બજામાં ને રાયતાં

કરેલાં છે. મને બજામાં આપો, બજામાં આપો. આજે ગમુની વરસગાંઠ છે.

પણ તેને કોઈએ દાદ આપી નહિ. એટલે તે બરાડા પાડીને બોલવા લાગ્યું. તેની વડુ કબુતરી કાઢી પણ બોલવા લાગી કે—અમને બજામાં આપો, બજામાં આપો. આજે ગમુની વરસગાંઠ છે. અમને બજામાં આપો.

બેઠે જણાં બને તેટલે મોટેથી બરાડા પાડીને બોલવા લાગ્યાં. તે જોઈને ગમુના બાપાને બહુજ ચીઢ ચઢી. ગમુની બાને કહ્યું કે પહેલાં આ કબુતરાંને હાંકી કાઢ.

૧૪. કબુતરાંની ઉડાઉડ

ગમુની બાએ એક લાંબી ઝાડુ લીધી અને તે કબુતરાંને ઊરાડવા લાગી. કબુતરો આમથી આમ ઉડે, કબાટ પરથી શકિ બેસે, શકિથી ડામચીએ, ડામચીએથી ઉડીને ટોલ્લા પર, ને ટોલ્લા પરથી ઉડીને પાછા

અભરાઈ પર ઘેસે; પણ કેમે કર્યાં ધરની
ખહાર તો ભયજ નહિ. જ્યાં ઘેસે
ત્યાંથી તે ખરાડા પાડીને બાલે કે અમને
ભણ્યાં આપો, ભણ્યાં આપો. આજે
તો મમુ ખહેનની વરસગાંઠ છે. અમને
ભણ્યાં આપો.

એમ કરતાં કરતાં આમથી તેમ ઉડતાં
ઉડતાં એક વાર તો કાણીઆ કાકા છેક
રાંધેલી રસોઈની પાસે આવીને બેઠા; ને
ભણ્યાં ખાવા લાગ્યા. તેની વહુ કબુતરી
ચૂલા પરથી અભરાઈ ઉપર જઈને બેઠી
હતી.

૧૫. કેરી ગખડી

ગમુની બાએ તેના તરફ ઝાડુ ઉગામી
એટલે તે ઉડી. ઉડતાંની સાથે તેની
પાંખનો ફફડાટો થયો. તેને લીધે પેલી
કેરી જે અભરાઈ પર મૂકી હતી તે ગખડી
ને ખરાખર ચૂલાની ઉપરના પેણામાંજ
પડી. ઉકળતાં તેલમાં ઉંચેથી કેરી પડતાં
તેના છાંટા ચોતરફ ઉડ્યા. પેલા કાણીઆ
કાકા ભણ્યાં ખાવા સોડમાં ભરાયા હતા.
તેમની દેખતી આંખમાં ગરમાગરમ તેલ
પડ્યું તેથી તેને પણ ઈજા થઈ.

ગભરાટમાં ને ગભ-
રાટમાં તે હડયો
અને થોડા ફાંફા
મારીને ખારી બહાર
નીકળી ગયો. તેની
પાછળ તેની કબુ-
તરી પણ ધાસ્તીની
મારી નાસવા ગઈ.
નાસતાં નાસતાં તેને
ખારીને મથાળે જ-
ડેલી ખીલી વાગી.
ને લોહી પણ ની-
કળ્યું. છતાં તે

પાછું વળીને જોવા પણ ન રહી.

પછી ગમુ અને મીઠુએ મીજબાની
ધણા આનંદથી ઉડાવી.

૧૬. છેવટ

ખીજે દિવસે મી-
ઠુએ કબુતરને ત્યાં
જઈને તપાસ કરી
તો ખબર પડી કે
કાણીઆકાકા તો
ઘેર આવતાં રસ્તો
ન સૂઝવાથી ઝાડના
થડ સાથે અથડાઈને
તમ્મર ખાઈ પડી
ગયા હતા. કબુતરી
કાકી મહા મહેનતે
તેમને ઉપાડીને ઘેર

લાવ્યાં હતાં; અને પથારીમાં સુવાડી
ચાકરી કરતાં હતાં. કેરીનાં બજાયાં ખાવાનો
ચટકો કરવાનું તેને એ ફળ મળ્યું.

જંઙર મામા પહેરે જમા માણસ જેવાં કરતા કામ
રાધિ, વાંચિ, ખેતર ખેડે ચીજો લાવે આપી હામ;

જોવી આ ગમ્મતની વાત
વાંચી ખૂબ મથા રળીયાત

માંદીવ બાલોદાનમાલા: પ્રુપ્ત સાતમું

બાળવિહાર (૧)

.આ ચોપડી ખાસ વખણાઈ છે અને તેની બીજી આવૃત્તિ પણ બહાર પડી છે. એમાં વિજ્ઞાનના નિયમોને ભગતી સરસ રસમય કથાઓ ચિત્રો સાથે આપેલી છે. બાળક ને હજારો સવાલો પૂછે છે તેના જવાબ એમાંથી મળી શકશે. દાખલા તરીકે સૂરજ કેમ બાળે છે, પૃથ્વી કેમ ફરે છે, ધી પાણી કરતાં હલકું કેમ, છાપખાનામાં કેમ છપાય છે, બલુન કેમ ઉડે છે, ભમરડો, કનકબો, વગેરે વગેરે અનેક સિદ્ધાંતોની રસભર ગુથણી કરવામાં આવી છે અને તેર ચૌદ વરસની ઉંમરનું એક પણ બાલક એ વાંચ્યા વિના ન રહે. એને વિજ્ઞાનનો શોખ ભગશે, કુદરતની લીલા સમજશે, દુનિયામાં આગળ ધપવાની તાલાવેલી લાગશે. ૭ સાત ચિત્રો અને ખોડ પટ્ટીનું મજબૂત પુઠું રાખ્યું છે. કિંમત ૦-૧૨-૦ ૮. ખ. જૂડું.

અનેક પત્રોએ વિદ્વાનોએ, ભેખડોએ, અને બાળ સાહિત્યના વિવેચકોએ એને વખાણેલું છે. વડોદરા રાજ્યમાં તેમજ સરકારી કેળવણી ખાતાએ ઇનામ વગેરે માટે એને મંજૂર કરેલું છે. ઇનામમાં આપવા માટે એવી ઉત્તમ ચોપડી બીજી જૂન હશે.

ગાંધીવ આલોચનમાલા: પુષ્પ ૧૬ સુ

ખાખવિહાર (૨)

ઉપલાજ ધોરણ પર આ ખીજે ભાગ તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. એમાં ફેનોગ્રાફ, હારમોનિયમ, પાણીના નળ, બાદુના ખેલ, કેમેરા, ક્ષેત્ર વિજેરેની કક્ષમતો સમજાવવામાં આવી છે. ખાળકને એમાં ખૂબ રસ પડશે. કિંમત માત્ર ૭ આના રાખી છે. ટ. ખ. જુદું.

ગાંધીવ આલોચનમાલા: પુષ્પ ત્રીજું

ખિરખલનો ખન્ધુ

અલગ અને ખિરખલની દરખાસી વાતો તો ધણીયે સાંભળી છે ને દર ઘસે હલકી ભારે ચોપડીએને સ્થરપે તેની લાખો નક્કો ખરે છે. એ ખિરખલનાજ ભાઈ કહેવડાવવાને લાચક રાયા અને અપ્પા નામના બે દરખાસીઓ આંધ્ર દેશમાં થઇ ગયા. તેઓના હાજરજવાખીપણાની, યુક્તિ ચતુરાઈની અને જાતજાતનાં પરાક્રમોની વાતો મસદૂર છે. મદ્રાસ હિલાકામાં એક પશુ ધર નહિ હોય, જ્યાં આ વાતો વંચાતી નહિ હોય. મુજરાતમાં તે પહેલીજ વાર આમ બહાર પડે છે. અને વળી તેને સચિત્ર પશુ જનમલેલ છે. કેટલીક વાતો એવી છે કે તે વાંચીને હસતાં દસતાં પેટ દુઃખવા આવશે. ખાળકોની યુદ્ધિથી ખીલાવટ માટે આ ચોપડી અનુપમ છે. કિં.

૦-૮-૦. ટ. ખ. જુદું.

બકુલ

(પુષ્પ ખીલું)

નું

એક ચિત્ર

ધોકો, ગુલપરી, અજબ ચોર, સમ-
ડીનો માળો, બટમોગરાનું કુલ
વગેરે રસભરી બાળ વાતોનો સંગ્રહ
કિંમત ૦-૬-૦ ટપાલ ખર્ચ એક આનો.

બાળસાહિત્યનો ગાંડીવટંકાર

સૌરાષ્ટ્ર રાજ્યે જે પ્રથમ દર્શનિય બાળકોની પ્રીતિ પામવાનો નીચો કિતરાવી અવતરણો પુસ્તકો. x x x ફરેક સાધનસંપન્ન બાળકે એ મેળવવા ગાંડીન પર મારો ચલાવવો જોઈએ.

૧ ટાસ્ટોયની ત્રણ વાતો	૦-૪-૦
૨ બકુલ	૦-૬-૦
૩ બીરબલનો બન્ધુ	૦-૮-૦
૪ મુરખરાજ (ટાસ્ટોય)	૦-૮-૦
૫ નીલમ	૦-૬-૦
૬ બીજમ અને ચુધિધિર	૦-૪-૦
૭ બાળવિહાર (૧)	૦-૧૨-૦
૮ જય બજરંગ	૦-૬-૦
૯ વાઘેનું વન	૦-૪-૦
૧૦ બાફુઈ હાર	૦-૪-૦
૧૧ બરફીયું	૦-૫-૦
૧૨ સોનાકુમારી	૦-૪-૦
૧૩ તોફાની ટીપુડો	૦-૬-૦
૧૪ કચુંબર	૦-૩-૦
૧૫ ધૂપસળી	૦-૪-૦
૧૬ બાળવિહાર (૨)	૦-૬-૦
૧૭ મોતીના દાણા	૦-૫-૦
૧૮ એક હતો કૂતરો—	૦-૪-૦
૧૯ કેરીનાં ભણ્યાં	૦-૩-૦
૨૦ ખાચણાં

કુલ રૂા. ૬-૬-૦

રજી. પોસ્ટેજ રૂા. ૦-૧૪-૦

બાળકો ને બાળાઓમાં લઘુશી માટે અનુપમ છે.

જેમ જેમ બહાર પડે તેમ તેમ મળતા,
ત્ય એવી યાજનાની પત્રિકા મંગાવો.

